

MOLIYAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING O'ZIGA XOSLIKLARI

CHARACTERISTICS OF USING FINANCIAL TECHNOLOGIES

¹**Abduraxmonova
Ziyoda Abdullayevna**

¹*Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)*

Annotatsiya Abstract

Uzb. - Moliyaviy texnologiyalardan foydalanishning o'ziga xosliklarini o'rganishda turli iqtisodchi olimlarning ilmiy fikrlari va mulohazalari o'rganilgan. Moliyaviy texnologiya loyihalarining iqtisodiyotdagi hamda moliya tizimidagi o'rni, turlari hamda xalqaro amaliyotdagi ayrim ko'rsatkich tahlil qilingan. Olib borilgan tahlillar asosida xulosalar va takliflar shakllantirilgan.

Eng. - In studying the specifics of the use of financial technologies, the scientific opinions and opinions of various economists were studied. The role of financial technology projects in the economy and the financial system, their types, and some indicators in international practice were analyzed. Based on the analysis, conclusions and proposals were formulated.

Kalit so'zlar: Keywords:

❖ *moliyaviy texnologiyalar, robo-maslahatchi, moliyaviy inklyuziya, Big Data, neo banking, regTech, investitsiya.*

❖ *financial technologies, robo-advisor, financial inclusion, Big Data, neo banking, regTech, investment.*

Kirish.

Moliya tizimi kelajagi sifatida moliyaviy texnologiya loyihalari tobora kengayib, ularning iqtisodiyotni modernizatsiya qilishdagi roli oshib bormoqda. Moliyaviy texnologiyalar an'anaviy bank xizmatlarini raqamlashtirish orqali samaradorlikni keskin oshirish imkonini bermoqda. Bu jarayon kreditlash, to'lov tizimlari, investitsiya boshqaruvi va sug'urta faoliyatida yangi bosqichni boshlab berdi. Moliyaviy texnologiya loyihalari moliyaviy xizmatlardan foydalanishni tez, qulay va xavfsiz qilishga xizmat qilmoqda. Ayniqsa, blokcheyn texnologiyalari orqali shaffoflik va ishonchlilik darajasi sezilarli ravishda ortmoqda. Raqamli to'lov tizimlari global moliya tizimining

ajralmas qismi sifatida rivojlanib, xalqaro savdoni tezlashtirmoqda.

Regulyatorlar uchun ham moliyaviy texnologiyalar loyihalari yangi chaqiriqlarni yuzaga keltirmoqda. Moliyaviy texnologiyalar yordamida xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlik samaradorligi oshmoqda. O'zbekiston uchun ham bu yo'nalishda imkoniyatlar keng, chunki raqamli iqtisodiyot rivojlanish bosqichida hisoblanadi. Moliyaviy texnologiya loyihalari banklarning barqarorligini mustahkamlashda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda. Shuningdek, ular kapital bozorining faollashuviga yordam bermoqda. Moliyaviy texnologiyalar orqali aholining moliyaviy resurslarga bo'lgan kirish imkoniyati kengaymoqda. Sun'iy intellekt,

katta ma'lumotlar va bulutli texnologiyalar moliya tizimining transformatsiyasini tezlashtirmoqda. Moliyaviy texnologiyalar xalqaro investitsiya muhitini yanada jozibador qilmoqda. Shu sababli moliyaviy texnologiyalar loyihalarini qo'llab-quvvatlash davlat siyosatining muhim yo'nalishiga aylanmoqda. Yuqorida ta'kidlangan jihatlar ko'rsatadiki, moliyaviy texnologiyalardan foydalanishning o'ziga xosliklarini o'rganish dolzarb hisoblanadi.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi.

Hozirgi vaqtda robo-maslahatchilar investitsiya fondlariga raqobatchi sifatida moliya bozorida keng foydalaniladi. "Robo-maslahatchilar bu investorlarga moliyaviy maslahat berish uchun avtomatlashtirilgan algoritmlardan foydalanadigan mexanizatsiyalashgan platformalar hisoblanadi. Robo-maslahatchilar nafaqat foydalanishdagi qulaylik va arzon narxlardagi maslahatlarni taqdim etishadi, balki riskni hisobga olgan holda ishlashda ham samaradorlikka ega" [1].

A.Karimov fikricha "kapital bozorlariga yangi moliyalashtirish instrumentlarini joriy etish orqali investor ishonchini mustahkamlashga urg'u beradi, bu esa biznes moliyasini raqamli transformatsiya orqali diversifikatsiyalashni talab qiladi" [2].

S.Fayziyev esa "energetika kompaniyalarida avtomatlashtirilgan axborot tizimlarining joriy qilinishi operatsion samaradorlikni oshirib, moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda muhim omil ekanini ko'rsatadi. Ularning tavsiyalari O'zbekistonda raqamli moliyaviy boshqaruvni modernizatsiya qilish strategiyalarini shakllantirishda muhim manba" [3] bo'lishini qayd etgan.

Iqtisodchi olimlardan S.Yakubova va M.Po'latova tomonidan tayyorlangan maqolada "kichik va o'rta biznesni raqamli texnologiyalar orqali rivojlantirish strategiyalari atroflicha tahlil qilingan. U elektron tijorat, bulutli

xizmatlar va sun'iy intellektni joriy etish orqali kichik korxonalar xarajatlarni optimallashtirish bilan birga raqobatbardoshlikni kuchaytirishi mumkinligini ta'kidlaydi" [4].

"Bugungi kunda robo-maslahatchilardan investitsiya faoliyatida foydalanish institutsional investitsiyalarni boshqarishning bir usuli sifatida ham qaralmoqda. Strategiyalarni boshqarish bo'yicha miqdoriy yondashuvlar investitsiya banklari va institutsional investitsiya menejerlari tomonidan qo'llanilib kelinadi, biroq robo-maslahatchilar xizmatlari institutsional darajadagi pulni samarali boshqarish imkoniyatini beradi" [5].

Raqamli inkluziya moliyasi mavzusi bo'yicha 2023-yilda nashr etilgan tahlil shuni ko'rsatdiki, "moliyaviy inklyuziv xizmatlarni kengaytirish va ularni raqamli platformalar orqali joriy etish korxonlarning raqamli transformatsiya darajasini oshirishga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatadi, ayniqsa innovatsion imkoniyatlar yaratuvchi, yuqori darajadagi moliyaviy savodxonlikka ega bo'lgan rahbariyat mavjud firmalarda bu effekt aniqroq bo'ladi" [6]. Bu tendensiya raqamli transformatsiyaning korporativ moliyaviy boshqaruvni mustahkamlashda bevosita vosita ekanligiga urg'u beradi. Afrika mamlakatlari bo'yicha o'tkazilgan 2024-yilgi empirik tadqiqotga qaratilgan tahlillarda "raqamli infratuzilma (ICT) investitsiyalari moliyaviy sektor strukturasini rivojlantirish orqali iqtisodiy o'sishga sezilarli hissa qo'shayotgani, bu esa pirovardida bank xizmatlariga kirish imkoniyatlarini kengaytirib mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojiga zamin yaratishi" [7]ni ko'rsatgan.

Shunday qilib, bu natijalar "raqamli transformatsiyaning biznes moliyasini rivojlantirishda zamonaviy makroiqtisodiy siyosat yo'nalishlaridan biri ekanini tasdiqlaydi. Xitoy tajribasiga asoslangan so'nggi ilmiy izlanishda raqamli transformatsiya korporativ moliyaning virtual

holatga o'tishiga qarshi tura oladigan mexanizm sifatida ko'rsatildi: u banklarning real sektor bilan aloqasini mustahkamlab, moliyaviy barqarorlik va operatsion samaradorlikni oshiradi" [8].

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatmoqdaki, moliyaviy texnologiyalar loyihalarini iqtisodiy o'sishga sezilarli hissa qo'shadi. Bu loyihalar yordamida davlat byudjeti resurslaridan samarali foydalanish imkoniyati yaratilmoqda.

Tadqiqot metodologiyasi.

Moliyaviy texnologiyalardan foydalanishning o'ziga xosliklarini o'rganishda taqqoslama tahlil, statistik tahlil, analiz, sintez, ilmiy mushohada kabi tadqiqot metodlaridan foydalanilgan.

Tahlil va natijalar muhokamasi.

Moliyaviy texnologiya loyihalarining ahamiyatli jihatlari zamonaviy iqtisodiyotda moliya tizimining kelajagini belgilovchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Bu loyihalar moliyaviy xizmatlarning tezligi, qulayligi va shaffofligini oshirish orqali aholiga keng imkoniyatlar yaratadi. Moliyaviy texnologiyalar innovatsiyalari orqali an'anaviy bank amaliyotlari raqamli shaklga o'tkazilib, mijozlarga masofadan xizmat ko'rsatish kengaytiriladi. Shuningdek, moliyaviy texnologiyalar banklarning operatsion

xarajatlarini kamaytirishga yordam beradi. Bunday yondashuv natijasida kreditlash jarayonlari tezlashib, qaror qabul qilishda sun'iy intellekt va algoritmlar samarali qo'llaniladi.

Moliyaviy texnologiya loyihalarining iqtisodiyotdagi o'zni zamonaviy raqamli transformatsiya jarayonlari bilan bevosita bog'liq bo'lib, ular iqtisodiy rivojlanishning asosiy drayverlaridan biri hisoblanadi. Bu loyihalar moliya tizimini modernizatsiya qilish orqali iqtisodiyotning barcha sohalarida samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi. Raqamli to'lov tizimlari orqali ichki savdo jarayonlari tezlashadi va naqd pulsiz hisob-kitoblarning ulushi ortadi. Shu bilan birga, moliyaviy texnologiyalar iqtisodiy muomaladagi shaffoflikni kuchaytiradi va korrupsiya xavfini kamaytiradi. Mobil banking xizmatlari aholining keng qatlamlariga moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkonini yaratadi. Natijada, moliyaviy inklyuziya darajasi oshib, iqtisodiy tenglikni ta'minlashga hissa qo'shiladi (1-jadval). Moliyaviy texnologiya loyihalarini qimmatli qog'ozlar bozorining rivojlanishiga ham katta hissa qo'shmoqda. Onlayn brokerlar aksiyalar va obligatsiyalarga kirishni osonlashtirmoqda, moliyaviy texnologiyalar esa sug'urtada xavflarni boshqarish va xizmatlarni avtomatlashtirishni ta'minlaydi.

1-jadval

Moliyaviy texnologiya loyihalarining iqtisodiyotdagi o'zni [9]

Nº	Iqtisodiyotdagi o'zni	Mazmuni
1	Raqamli transformatsiya drayveri	Moliya tizimini modernizatsiya qilib, iqtisodiyotning barcha sohalarida samaradorlikni oshiradi.
2	Naqd pulsiz iqtisodiyotni rivojlantirish	Raqamli to'lov tizimlari savdo jarayonlarini tezlashtiradi va pul aylanishini kuchaytiradi.
3	Shaffoflikni ta'minlash	Blokcheyn va raqamli platformalar korrupsiya xavfini kamaytiradi.
4	Moliyaviy inklyuziya	Aholining barcha qatlamlariga, ayniqsa, qishloq joylarda yashovchilarga moliyaviy xizmatlar yetkaziladi.
5	Kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash	Kraudfanding va onlayn kreditlash platformalari tadbirkorlikni rivojlantiradi.
6	Investitsiya muhitini yaxshilash	Moliyaviy texnologiyalar sohasining rivojlanishi xorijiy kapital oqimini jalb qiladi.
7	Kapital bozorini faollashtirish	Onlayn brokerlik xizmatlari qimmatli qog'ozlar bozorini rivojlantiradi.
8	Innovatsion ekotizim yaratish	Startup tashabbuslarini qo'llab-quvvatlab, yangi tarmoqlarni shakllantiradi.
9	Sug'urta tizimini rivojlantirish	Raqamli sug'urta xizmatlari xavflarni boshqarishni yengillashtiradi.
10	Xalqaro integratsiyani kuchaytirish	Global moliya bozorlariga kirish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Moliya tizimida davlat xarajatlarini nazorat qilishda ham raqamli yechimlar samarali qo'llaniladi. Bu esa byudjet mablag'larining shaffofligini ta'minlashga xizmat qiladi. Moliyaviy texnologiyalar loyihalari investitsiya muhitini yaxshilab, xorijiy kapital oqimini oshirishga yordam beradi. Shuningdek, moliyaviy texnologiyalar iqtisodiyotdagi innovatsion muhitni rivojlantirishga turtki bo'ladi. Ularning moliya tizimidagi roli kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlashda ham yaqqol namoyon bo'ladi. Kraudfanding platformalari tadbirkorlar uchun yangi moliyalashtirish manbalarini taqdim etadi. Moliyaviy texnologiyalar regulyatorlar uchun ham yangi vazifalarni yuzaga keltirib, nazorat mexanizmlarini kuchaytiradi. Bu

jarayon moliya tizimidagi xavfsizlik va barqarorlikni mustahkamlaydi. Moliyaviy texnologiyalar loyihalari xalqaro hisob-kitoblarni tezlashtirib, tashqi iqtisodiy aloqalarni rivojlantirishda hamda moliya tizimida innovatsion yechimlarning joriy etilishida muhim o'rin tutmoqda. Shuningdek, aholi va biznes subyektlarining moliyaviy savodxonligini rivojlantirish imkoniyati yaratiladi. Moliyaviy texnologiyalar loyihalari orqali yoshlarning startap tashabbuslari qo'llab-quvvatlanib, innovatsion ekotizim shakllanadi. Moliyaviy texnologiyalar yordamida banklarning xizmat ko'rsatish sifati oshib, mijozlarga yangi imkoniyatlar yaratiladi. Bu esa moliya tizimining kelajagi uchun mustahkam poydevor bo'lib xizmat qiladi.

2-jadval

Moliyaviy texnologiya loyihalarining moliya tizimidagi roli [10]

Nº	Yo'nalishlar	Roli	Ta'siri	Erishiladigan natijalar
1	Bank xizmatlarini modernizatsiya qilish	An'anaviy xizmatlarni raqamlashtirish	Tezkor operatsiyalar va xizmat sifati oshadi	Bank tizimining raqobatbardoshligi kuchayadi
2	Moliyaviy inklyuziya	Moliyaviy xizmatlardan keng foydalanishni ta'minlash	Qishloq hududlarida ham moliyaviy xizmatlar mavjud bo'ladi	Aholi daromadlari va iqtisodiy faollik ortadi
3	Operatsion xarajatlarni kamaytirish	Avtomatlashtirilgan tizimlarni joriy etish	Xarajatlar qisqaradi, xizmatlar arzonlashadi	Bank foydaliligi oshadi
4	Kredit risklarini boshqarish	Sun'iy intellekt yordamida baholash	Risklar tezkor aniqlanadi va kamayadi	Kredit portfeli sifatining yaxshilanishi
5	Mobil banking rivoji	Mobil ilovalar orqali xizmatlar ko'rsatish	Istalgan joyda xizmatlardan foydalanish imkoniyati	Aholi uchun qulaylik va vaqt tejilishi
6	Qimmatli qog'ozlar bozori	Onlayn brokerlik xizmatlarini rivojlantirish	Investorlar uchun qulay kirish imkoniyati	Kapital bozorining faollashuvi
7	Sug'urta xizmatlari	Raqamli sug'urta platformalari	Xizmat tezkor va shaffof bo'ladi	Sug'urta bozori rivojlanadi
8	Investitsiya jalb qilish	Xorijiy investorlar uchun jozibador muhit yaratish	Investitsiya oqimlari ko'payadi	Milliy iqtisodiyot rivojlanadi
9	Innovatsion moliyaviy mahsulotlar	Yangi mahsulot va xizmatlar ishlab chiqish	Turli ehtiyojlarga moslashuvchan xizmatlar yaratiladi	Mijozlar qoniqishi ortadi
10	Raqobatni kuchaytirish	Neobanklar va moliyaviy texnologiyalar kompaniyalar paydo bo'lishi	Banklar o'rtasida sog'lom raqobat yuzaga keladi	Xizmat sifati va xilma-xilligi oshadi

Moliyaviy texnologiyalar zamonaviy iqtisodiyot sharoitida muhim ahamiyat kasb etmoqda. Mobil banking, raqamli to'lov tizimlari va blokcheyn texnologiyalari

iqtisodiyotda tobora keng qo'llanilmoqda. Bu jarayon aholining moliyaviy xizmatlardan foydalanish darajasini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Moliyaviy texnologiyalar turlarini

o'rganish orqali ularning afzalliklari va ehtimoliy xavflarini aniqlash imkoniyati yaratiladi. Xalqaro amaliyotda keng qo'llanilayotgan InsurTech, RegTech va robo-maslahatchilar moliya bozorida yangi imkoniyatlarni ochmoqda. Ularni chuqur o'rganish moliya tizimi barqarorligi va samaradorligini oshirishga yordam beradi. Qolaversa, moliyaviy texnologiyalar turlarini bilish regulyatorlar uchun ham muhim bo'lib, u nazoratni kuchaytirishga xizmat qiladi. Tadbirkorlar uchun esa turli moliyaviy texnologiyalar yechimlari yangi moliyalashtirish manbalarini topishda yordam bermoqda. Jadvaldan ko'rinadiki, mobil banking va raqamli to'lov tizimlari moliya xizmatlarining ommaviylashuvida muhim rol o'ynab, aholining kundalik moliyaviy operatsiyalarini sezilarli darajada soddalashtirmoqda. Blokcheyn va kriptovalyuta texnologiyalari esa moliyaviy operatsiyalarda shaffoflik va xavfsizlikni oshirish bilan birga, yangi raqamli aktivlar

bozorining shakllanishiga xizmat qilmoqda. Kraudfanding mexanizmi an'anaviy moliyalashtirish manbalariga muqobil sifatida startaplar va ijtimoiy loyihalarni qo'llab-quvvatlash imkonini kengaytirmoqda. Robo-maslahatchilar sun'iy intellekt asosida investitsion qarorlar qabul qilish jarayonini avtomatlashtirib, individual investorlar uchun moliyaviy xizmatlarga kirishni osonlashtirmoqda. InsurTech texnologiyalari sug'urta bozorida operatsion samaradorlikni oshirib, risklarni tezkor va aniq baholash imkonini bermoqda. RegTech yechimlari moliyaviy institutlarning qonuniy muvofiqlik talablariga rioya etishini ta'minlashda muhim vositaga aylanmoqda. Neobanklar esa an'anaviy bank modellarini transformatsiya qilib, to'liq raqamli bank xizmatlarini joriy etmoqda. Big Data va sun'iy intellekt texnologiyalari kredit risklarini baholash va mijozlar xatti-harakatini prognoz qilishda strategik ahamiyat kasb etmoqda.

3-jadval

Moliyaviy texnologiyalar turlari [11]

N ^o	Moliyaviy texnologiyalar turlari	Asosiy mazmuni	Qo'llash yo'nalishlari
1	Mobil banking	Bank xizmatlarini mobil ilovalar orqali ko'rsatish	Pul o'tkazmalari, hisob raqamlarni boshqarish, onlayn to'lovlar
2	Raqamli to'lov tizimlari	Naqd pulsiz operatsiyalarni amalga oshirish	QR-to'lovlar, NFC texnologiyasi, elektron hamyonlar
3	Blokcheyn va kriptovalyuta	Ma'lumotlarni taqsimlangan reyestrda saqlash va virtual valyutalar	Bitcoin, Ethereum, smart-kontraktlar
4	Kraudfanding	Loyihalarni jamoaviy moliyalashtirish	Startaplarni qo'llab-quvvatlash, ijtimoiy va madaniy loyihalar
5	Robo-maslahatchilar (Robo-advisors)	Sun'iy intellekt asosida investitsion maslahat berish	Portfel boshqaruvi, moliyaviy rejalashtirish
6	InsurTech	Sug'urta sohasida innovatsion texnologiyalar	Onlayn sug'urta shartnomalari, tezkor risk baholash
7	RegTech	Moliyaviy regulyatsiyani texnologiyalar orqali boshqarish	AML/KYC jarayonlari, qonuniy muvofiqlik monitoringi
8	Neobanklar	Faqat raqamli xizmat ko'rsatadigan banklar	To'liq onlayn xizmatlar, ofissiz bank amaliyotlari
9	Big Data va AI	Katta ma'lumotlarni qayta ishlash va sun'iy intellekt	Kredit risklarini baholash, mijoz xatti-harakatini prognoz qilish
10	SupTech	Moliyaviy bozorlarni davlat nazoratida qo'llaniladigan texnologiyalar	Markaziy bank va regulyatorlar uchun monitoring tizimlari

4-jadvalda 2024-yil holatiga ko'ra eng yirik robo-maslahatchilar va ular tomonidan boshqarilayotgan aktivlar hajmi aks ettirilgan.

Mazkur jadvaldan ko'rinadiki, robo-maslahatchilar bozorida AQSh kompaniyalari mutlaq ustunlikka ega bo'lib, yetakchi

o'rinlarni aynan ushbu mamlakat platformalari egallamoqda. Xususan, Vanguard 47 mlrd. AQSh dollari miqdoridagi aktivlar bilan bozorda yaqqol yetakchi hisoblanadi. Schwab

Intelligent Portfolios va Betterment kompaniyalari ham sezilarli hajmdagi aktivlarni boshqarib, bozordagi konsentratsiya darajasi yuqoriligini ko'rsatadi.

4-jadval

Eng yirik Robo-maslahatchilar (mln. AQSh dollari, 2024) [12]

Nº	Kompaniya nomi	Mamlakat	Aktivlar hajmi (mln. \$)
1	Vanguard	AQSh	47 000
2	Schwab Intelligent Portfolios	AQSh	10 200
3	Betterment	AQSh	7 360
4	Wealthfront	AQSh	5 010
5	Personal Capital	AQSh	3 600
6	Future Advisor (Blackrock)	AQSh	808
7	Nutmeg	Buyuk Britaniya	751
8	AssetBuilder	AQSh	671
9	Wealthsimple	Kanada	574
10	Financial Guard	AQSh	454
11	Rebalance IRA	AQSh	403
12	Scalable Capital	Germaniya	125

Wealthfront va Personal Capital kabi platformalar esa raqamli investitsion xizmatlarga bo'lgan talabning barqaror o'sib borayotganini tasdiqlaydi. Future Advisor'ning BlackRock tomonidan qo'llab-quvvatlanishi yirik institutsional investorlarning robo-maslahatchilar bozoriga faol kirib kelayotganini anglatadi. AQShdan tashqaridagi Nutmeg, Wealthsimple va Scalable Capital kabi kompaniyalarning ulushi nisbatan kichik bo'lib qolmoqda. Bu holat Yevropa va Kanada bozorlarida robo-maslahatchilar rivoji hali AQSh darajasiga yetmaganini ko'rsatadi.

Xulosa va takliflar.

Kapital bozorida moliyaviy texnologiyalardan foydalanishning o'ziga xosliklarini o'rganish asosida quyidagilarni ta'kidlash lozim:

1. Moliya tizimida raqamli transformatsiyani jadallashtirish uchun mobil banking, elektron hamyonlar, QR-to'lovlar va NFC texnologiyalarini ommalashtirish zarur. Bu nafaqat aholining moliyaviy xizmatlarga bo'lgan kirishini soddalashtiradi, balki naqd pulsiz iqtisodiyotni shakllantirishga yordam

beradi, shuningdek, soliq tushumlari va iqtisodiy shaffoflikni oshiradi;

2. Blokcheyn texnologiyasi yordamida davlat xaridlari, bank operatsiyalari va qimmatli qog'ozlar bozori faoliyatida shaffoflikni ta'minlash mumkin. Kriptovalyutalarni qonuniy tartibga solish mexanizmlarini ishlab chiqish zarur bo'lib, ular investitsiya oqimini oshirish va xalqaro hisob-kitoblarda qulaylik yaratishi mumkin;

3. Kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash maqsadida P2P lending hamda kraudfanding tizimlarini kengaytirish lozim. Bu an'anaviy bank kreditlaridan tashqari yangi moliyalashtirish manbalarini yaratib, tadbirkorlikning barqaror rivojlanishini ta'minlaydi va yangi ish o'rinlari yaratishga xizmat qiladi;

4. Robo-maslahatchilarning portfelnii boshqarish va soliq bo'yicha xarajatlarni kamaytirishdagi imkoniyatlarini alohida ta'kidlab o'tish lozim. Soliq yuki va soliq stavkasi baland bo'lgan mamlakatlarda robo-maslahatchilar xizmatlaridan foydalanish investorlarni kapital bozoriga keng ko'lamda jalb qilish imkoniyatini oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ran Tao, Chi-Wei Su, Yidong Xiao, Ke Dai, Fahad Khalid. Robo-advisors, algorithmic trading and investment management: Wonders of fourth industrial revolution in financial markets // *Technological Forecasting and Social Change*, Volume 163, February 2021, 120421.
2. Karimov A. Ishlab chiqarish resurslaridan foydalangan holda korporativ boshqaruv tizimini takomillashtirish // *Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot*. – 2024. – T. 2. – No. 4.
3. Fayziyev S. S. Analysis of the financing of projects in the energy sector // *Sanoatda raqamli texnologiyalar*. – 2023. – T. 1. – No. 1. – P. 141-150.
4. Yakubova S. S., Po'latova M. S. Moliyaviy texnologiyalar bozori infratuzilmasini rivojlantirish yo'llari // *Spanish Journal of Innovation and Integrity*. – 2024. – P. 115-122.
5. The future of advisory: exploring the impact of robo on wealth management. // A finextra white paper produced in association with EPAM, September 2016. https://www.epam.com/content/dam/epam/free_library/whitepapers/The_Future_of_Advisory.pdf
6. Chen, H., Zhang, L., & Liu, Y. Digital inclusive finance and enterprise digital transformation. *Finance Research Letters*, 2023. Elsevier. Available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1544612323006426>
7. Asongu, S., & Odhiambo, N. ICT, digitalization and financial development in Africa. *Cogent Economics & Finance*, 2024.
8. Li, Y., & Zhou, Q. Digital transformation, virtual economy, and corporate finance: Evidence from China. *Frontiers in Psychology*, 2023. National Library of Medicine. Available at: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC10828698/>
9. Iqtisodiy adabiyotlar asosida muallif tomonida shakllantirilgan.
10. <https://www.weforum.org/stories/2025/07/fintech-growth-inclusion-financial-services/> sayti ma'lumotlari asosida muallif tomonida shakllantirilgan.
11. <https://www.bajajfinserv.in/what-is-fintech> sayti ma'lumotlari asosida muallif tomonidan shakllantirilgan.
12. <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/ie/pdf/2024/08/ie-the-race-for-robo-advice.pdf>